

Celem projektu będzie próba oszacowania zmian potencjalnej zdolności do konkurencyjności na rynkach regionalnych i rynku światowym polskiego sektora rolniczo-żywnościowego w warunkach implementacji Umowy o Transatlantyckim Partnerstwie Handlowym i Inwestycyjnym (Transatlantic Trade and Investment Partnership – TTIP). Ponieważ sektor rolniczo-żywnościowy Polski jest integralną częścią gospodarki żywnościowej UE, podjęte **analizy będą miały się w nurcie ekonomii porównawczej** i zakresem podmiotowym będą obejmowały z jednej strony Polskę i pozostałe kraje UE, a z drugiej USA – jako strony Umowy. De facto, badania będą więc obejmowały diagnozę międzynarodowej pozycji konkurencyjnej (**uj cie ex post**) i potencjalnej zdolności do konkurencyjności (**uj cie ex ante**) sektora rolniczo-żywnościowego Polski i pozostałych krajów UE oraz USA.

Realizacji celu głównego projektu służyć będą następujące **cele szczegółowe**:

- empiryczna weryfikacja teorii integracji gospodarczej, w tym utworzenia strefy preferencyjnego handlu, dla sektora rolniczo-żywnościowego Polski, pozostałych krajów UE i USA w warunkach implementacji TTIP,
- zidentyfikowanie potencjału konkurencyjnego sektora rolniczo-żywnościowego Polski i pozostałych krajów UE oraz USA,
- omówienie czynników makroekonomicznych kształtujących kierunki i strukturę handlu rolnego Polski, pozostałych krajów UE i USA,
- określenie znaczenia taryfowych i pozataryfowych instrumentów ochrony rynków rolnych krajów UE i USA,
- ukazanie roli polityki wsparcia sektora rolnego UE i USA jako czynnika kształtującego jego konkurencyjność na rynkach międzynarodowych,
- określenie wielkości, struktury geograficznej i asortymentowej handlu zagranicznego produktami rolniczo-żywnościowymi Polski, pozostałych krajów UE i USA,
- zdiagnozowanie przewag konkurencyjnych ex post sektora rolniczo-żywnościowego Polski, pozostałych krajów UE i USA w handlu bilateralnym i światowym,
- projekcja efektów implementacji TTIP dla sektora rolniczo-żywnościowego Polski, pozostałych krajów UE i USA, uwzględniając potencjalne zmiany dobrobytu, produkcji, konsumpcji, cen i handlu zagranicznego, z wykorzystaniem zaadaptowanego na cele badania modelu równowagi ogólnej Global Trade Analysis Project (GTAP).

Rozważania w ramach proponowanego tematu badawczego będą odwoływały się przede wszystkim do teorii integracji gospodarczej i regionalizmu handlowego oraz wybranych teorii handlu międzynarodowego i konkurencyjności międzynarodowej. Istotnym elementem proponowanych badań będzie przeprowadzenie analiz zmierzających do ustalenia:

- czy i z jakim skutkiem utworzenie strefy wolnego handlu wywoła efekt kreacji i przesunięcia handlu rolniczo-żywnościowego Polski, pozostałych krajów UE i USA,
 - jakie są różnice w przewagach komparatywnych uzyskiwanych przez badane kraje na rynkach międzynarodowych i czy w warunkach strefy wolnego handlu mogą one zapewnić analizowanym państwom trwałe przewagi konkurencyjne,
 - jak kształtowała się i będzie potencjalna zdolność do konkurencyjności sektora rolniczo-żywnościowego analizowanych państw w układzie bilateralnym i na rynkach międzynarodowych wobec zmian prowadzonej przez nie zagranicznej polityki ekonomicznej.
- Istotnym elementem projektu będzie projekcja efektów implementacji TTIP dla sektora rolniczo-żywnościowego, wykonana z wykorzystaniem zaadaptowanego na cele badania modelu równowagi ogólnej Global Trade Analysis Project (GTAP). Rola zaplanowanych badań ex ante dla teorii ekonomii ma tym samym szczególne znaczenie, ponieważ mogą one stać się w przyszłości podstawą do analizy komparatywnej z przyszłymi analizami ex post, wykonanymi po wejściu w życie TTIP, kiedy znane już będą rzeczywiste skutki porozumienia.

Projekt ma mieć nie tylko **charakter poznawczy**, ale również – ze względu na zastosowanie zaawansowanego modelu symulacyjnego – **metodyczny**. Podjęte badania będą stanowiły wkład do nauk ekonomicznych i umożliwi wypełnienie luki informacyjnej w metodyce i praktyce prowadzenia badań sektorowych w warunkach równowagi ogólnej.

UE i USA odgrywają istotną rolę w gospodarce światowej i międzynarodowej polityce ekonomicznej. W 2014 roku kraje UE i USA wytworzyły łącznie ponad 45% globalnego PKB i zrealizowały blisko 40% światowego eksportu. W wymiarze bezwzględnym oznaczało to, że państwa UE wygenerowały PKB o wartości 17,4 bln USD, a z tytułu eksportu uzyskały przychody rzędu 6,2 bln USD. W tym samym roku wartość PKB w USA wyniosła 16,3 bln USD, a eksportu niemal 1,3 bln USD. Należy jednak zauważyć, że wskutek globalnego kryzysu gospodarczego rozpoczętego jesienią 2008 roku pozycja gospodarcza analizowanych państw uległa osłabieniu. Jeszcze w 1995 roku gospodarka UE i USA wytwarzały bowiem łącznie prawie 60% światowego PKB, a ich udział w eksporcie globalnym przekraczał 25%. Obniżenie aktywności gospodarczej badanych krajów wynikało przede wszystkim z załamania handlu międzynarodowego i jednoczesnego dynamicznego wzrostu niektórych państw słabiej rozwiniętych, w tym krajów BRIC, a zwłaszcza Chin.

Wobec obserwowanej zmiany układu sił gospodarczych, a w szczególności rosnącego znaczenia państw z regionu Azji i Pacyfiku, dominujące pozycje w gospodarce światowej pozwoliłoby utrzymać UE i USA połącznie w ramach Umowy o Partnerstwie Handlowo-Inwestycyjnym między Stanami Zjednoczonymi i Unią Europejską (Transatlantic Trade and Investment Partnership – TTIP). Z jednej strony, dzięki utworzeniu międzyregionalnej strefy wolnego handlu UE i USA mogłyby zwiększyć siłę oddziaływania na międzynarodowe otoczenie ekonomiczne i umocnić swoją pozycję względem państw BRIC, z drugiej należy jednak pamiętać, że UE i USA różniły się istotnie pod względem potencjałów gospodarczych, a zawarcie porozumienia liberalizującego bilateralne wymiany handlowe spowodowało diametralną zmianę warunków konkurencyjności, zarówno na rynkach regionalnych, jak i rynku światowym. W sposób szczególny zmiana sytuacji konkurencyjnej może dotyczyć producentów i eksporterów artykułów rolniczo-żywnościowych.

UE jest największym światowym eksporterem produktów rolniczo-żywnościowych. Eksport rzędu 573,2 mld USD sprawił, że jej udział w światowym eksporcie tej grupy asortymentowej wyniósł w 2013 roku blisko 40%. Drugie miejsce, z około 10-procentowym udziałem w globalnym eksporcie, zajmowały USA. Biorąc jednak pod uwagę, że UE około 75% wartości eksportu rolniczo-żywnościowego realizuje w ramach Jednolitego Rynku Europejskiego (424,2 mld USD w 2013 roku) i uwzględniając wysoki udział wartości eksportu kierowanego do państw trzecich, udziały analizowanych państw w światowym eksporcie żywności zrównują się (UE – 10,1%, USA – 9,7% w 2013 roku). Dla każdej ze stron porozumienia zniesienie barier we wzajemnym handlu stwarzało szansę na zwiększenie udziałów rynkowych. W tym kontekście obawy budzi sytuacja sektora rolniczo-żywnościowego nowych krajów członkowskich UE, w tym Polski, które w porównaniu do państw UE-15 charakteryzują się mniejszym

potencjałem konkurencyjnym sektora rolnego, mierzonym wielkością i efektywnością wykorzystania zasobów czynników produkcji oraz relacjami między czynnikami produkcji. W związku z powyższym warto zastanowić się **czy utworzenie międzyregionalnej strefy wolnego handlu UE-USA zaowocuje kreacją handlu i sprzyjałoby umocnieniu przewag komparatywnych polskiego sektora rolno-żywnościowego, czy wręcz przeciwnie wyrównanie warunków konkurencji spowoduje, że w starciu z posiadającymi przewagami efektywnościowymi i wynikającymi ze skali produkcji producentami i eksporterami amerykańskimi polski sektor rolno-żywnościowy utraci część rynków, zarówno w UE i poza nią.**

Próba oszacowania potencjalnej zdolności do konkurowania na rynkach międzynarodowych polskiego sektora rolno-żywnościowego, obejmująca konkurencyjność potencjału produkcyjnego, wyniki działań konkurencyjnych mierzone wielkością produkcji i dochodów uzyskiwanych przez podmioty agrobiznesu oraz konkurencyjność w handlu międzynarodowym, zarówno w ujęciu ex post, jak i ex ante, z uwzględnieniem analogii i porównań do pozostałych krajów UE i USA, jest **pierwszym tak kompleksowym propozycją zbadania wpływu Umowy o Transatlantyckim Partnerstwie Handlowym i Inwestycyjnym na gospodarkę żywnościową i rynki rolno-spożywcze partnerów po zniesieniu barier w bilateralnym handlu.** Analiza potencjalnej konkurencyjności w przyszłości, w warunkach symulowanych, pozwoli sformułować **zalecenia dla polityki gospodarczej**, mającej na celu stosowną reorientację kierunków produkcji i eksportu, tak aby możliwie najpełniej zniwelować możliwe ujemne skutki liberalizacji wymiany między UE a USA i zapobiec ewentualnej utracie części rynków, a w konsekwencji osłabieniu pozycji konkurencyjnej polskiego i unijnego sektora rolno-żywnościowego. Sformułowane rekomendacje mogą być również wykorzystane przy ocenie Wspólnej Polityki Rolnej i Handlowej UE, a przez to stwarzać przesłanki do ewentualnej korekty tych polityk przez ich kreatorów, jak również stanowi punkt odniesienia dla przedstawicieli Polski i innych państw UE oraz całej Wspólnoty w instytucjach międzynarodowych, takich jak WTO czy OECD. W tym kontekście, wagi nabiera nie tylko **cel poznawczy, ale i użyteczny** planowanych badań. Zastosowanie zaawansowanego modelu symulacyjnego ex ante jest elementem novum w badaniach sektora rolno-spożywczego w Polsce, a jednocześnie nie, stanowi kontynuację prowadzonych wcześniej przez wnioskodawców badań, stwarza szanse doskonalenia tego narzędzia badawczego i rozszerzenia możliwości aplikacyjnych modelu, co umożliwi wypełnienie wciąż istniejącej, znacznej luki informacyjnej w metodyce i praktyce prowadzenia badań nad potencjalnymi skutkami zmian polityki handlowej w sektorze rolno-spożywczym.